

PRZEMAGAĆ (30) *vb impf*

e oraz drugie a jasne; w inf -ma- (4), -mã- (2); -ma- *Mącz, SkarKazSej*; -mã- *PaprPan*; -ma- : -mã- *SarnStat* (2:1); w pozostałych formach a pochylone.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVII; wstawka z XVII) – XVIII w.

inf przemagać (6). ◇ *praes* 1 sg przemągam (5). ◇ 3 sg przemąga (4). ◇ 1 pl przemągamy (1). ◇ 3 pl przemągają (4). ◇ *praet* 3 sg m przemągał (3). *f* przemągała (1). ◇ 3 pl m pers przemągali (4). ◇ *fut* 3 sg m będzie przemągał (1). ◇ *imp* 3 sg niech, niechże przemąga (2).

1. *Być mocniejszym, zwyciężać, pokonywać; vincere Vulg, Cn; praevalere PolAnt, Cn; opprimere, praepollere, praeposse, praevalescere, superare Cn* (15) :

przemagać kogo (1): on [Aleksander] rzekł, nie lufza łie żonam poddać ktore mocne męże przemagaia *BielŻyw* 166.

Przen [co] (3) : ale ty łwey woley poddan iertes bo ona ciebie przemaga *BielŻyw* 74; A zátym te folgi y przypodobywania, Przemagaia przyftoynosc: y do wiela rzeczy Są przekaza *CiekPotr* 5.

Szereg: »gasić i przemagać« (1): A my przybiegamy do miłosierdzia iego y w nawiętfzych złościach náfzych/ zá pokaianiem gásiem y przemagamy łprawiedliwość iego *SkarKaz* 3a.

a. *W walce zbrojnej; superare pugnando Cn* (8) :

przemagać kogo (2): Sufecius vmyłłił tym więcey pomagac/ Ktorzyby byli drugie poczęli przemagac. *PaprPan* Hh; [TomZbrudzBrul Ex 17/11; Ktorzy [przodkowie Litwinów] póki rozkoszy szkodliwych nie znali, Zawždy Rzymian z wielkimi wojski przemagali. *StryjPoczqt* 54]. *Cf Zwrot*.

Zwrot: »nieprzyjaciele przemagać« (1): A gdyż zloba boiowali/ tedy rycerz nieprzyjaciele łwe przemagał á przebiwfzy nagle wfy: przjzedł ku onemu okrutnikowi/ y fciał głowę iego *HistRzym* 105v.

W przen (1) :

Szereg: »walczyć i przemagać« (1): Widząc widziałem/ á(no) rog on walczył z świętymi/ y przemagał ie [faciebat bellum ... et praeualebat]. *BudBib Dan* 7/21.

a. *Przechylać zwycięstwo na swoją stronę* (5) : a gdy łie wołkka potkały/ bili łie z obu łtron dobrze/ czáfem ci czáfem owi przemagali. *BielKron* 31v; A gdy Moizełz ręce wznioł ku Bogu przemagali Zydowie/ á gdy ręce łpuścił przemagał Amálech. *BielKron* 31v.

Przen [kogo] (2) : Potem powiedziawłzy/ Nie wwdź nás wpokufzenié/ rzekł [...]/ Gdyżem iá terás ielt na pokuły przywiedzion pomofz mi abych się znich mogł wywieść i vśc ich obronnie/ Nieprzyiaciel on/ możneć mię przemaga/ ale ty racz vczynic/ aby nato przylzlo co on wierłz powieda. *MurzHist* K; *SkarŻyw* 126.

b. *W dyskusji lub walce ideologicznej* (1) :

przemagać kogo (1): Bo iako on [św. Piotr] mogł być łkałą y fundamentem kościelnym/ gdyłz Kościół trwa do końca światá/ á on iufz vmarł? abo iako z kacerłtwy y okrutnikami walczy/ y one przemaga/ y burzyć ie álz do końca światá będzie *SkarŻyw* 601.

[*przemagać* czym: *HerbOdpow* Bb2 *cf Szereg*.

Szereg: »przemagać i naprawować«: Przeciwniki łwe maia łkromnie znáfzac/ á Prawdą Piłzem Świętych przemagac y náprawowac. *HerbOdpow* Bb2.]

c. Przewycięzać samego siebie [co] (2) :

Szeregi: »panować a przemagać« (1): Krolowie á panowie nawięcey ty miłować maią, ktorzy nad fwą wolą panuią á ią przemagaią. *BielŻyw* 85.

»przemagać a podbijać« (1): rzekł Dyogenes, tak iście iest bo ia fwą wolą przemagam á ią pod fwą moc podbyam aby mi służyła á nie ia oney *BielŻyw* 74.

2. Odznaczać się w wysokim stopniu jakąś cechą, głównie pozytywną; praevalere Vulg, Mącz, JanStat, Cn; supervalere Mącz; praeposse, praevalescere Cn (14) : Supervaleo, Krzepkim być/ przemágąc/ in Bibliis barbare legitur, pro praevalere. *Mącz* 434c, 474d.

przemagać przeciwko komu (1): Pánie/ ty iesteś Bog náłz/ niechże nie przemaga przeciwko tobie człowiek *Leop* 2.Par 14/11.

a. Mieć przewagę, górować pod jakimś względem; praepollere Mącz, Cn; superare, vincere Cn (11) : Praepolleo, przemagam/ więcey mogę niż drugi/ przewyślzam. *Mącz* 308c.

przemagać kogo (2): Rzekł im [*Przemysł*]: Co sie dziwuiecie/ thoć známionuie iż z mego rodu będzie wiele pánow/ wżákże zázwdy ieden będzie drugie przemagał *BielKron* 319; *SkarKazSej* 661b.

przemagać co (1): Y z tákiew zgody y wstępowánia y przyiáźni/ zdrowie ludzkie trwa. Skoro ieden żywiól wzuchwáli się/ á przemágąc inne chce: gotowa niezgodá w cíele/ y zá nią śmierć. *SkarKazSej* 676b.

przemagać czym (4): Vganiáli się potym áż pod gorę gdzie dziś Werki Biskupie/ Litwá y Ruffacy fmiáłością/ bo im ná domowych fmiéciach było/ Niemcy zász zbroiá y wielkością przemágáli *StryjKron* 487, 340, 390; Vpor też nieprzyiáciel iest mądrosći/ ktory wywodom lepszym nie wstępuie: á choć widzi iż go rozumem przemágią/ iednákwego zdánia puścić nie chce *SkarKazSej* 661b.

przemagać nad kim (1): Boże wśzechmocny/ co prawdę miłuiesz/ Ty mnie rátuiesz. Niech nie przemaga nádemną fałsz/ zdrádá/ Ani obłudnych/ ná mą skázę rádá *GrabowSet* M4v.

Przen (3) : GDyż w poštěpkách Práwnych v fprawiedliwych fędzi nie ma miec waśń mieyfcá/ [...] tákże boiáźń nie ma nic przemágąc áni zapłátá fprawiedliwości wywracác *SarnStat* 158 [*idem (2):* przemágąc] 789, 795.

3. Móc (1) : Aequipolleo. Ták wiele przemagam. Yestem tychże sýł/ teyże przemożności. *Mącz* 4d.

4. [Pomagać, wspomagać:

Zwrot: »przemagać ręką«: KTo czyni miłofierdzie pożyczka bliźnemu fwemu: á ktory przemaga ręką [*Vulg Eccli 29/1: praevalet manu*] chowa przykazanie. *KsięgiEklez* I4v.]

Synonimy: **1.** obalać, podbijać, pokonywać, zbijać, zwyciężać; **b.** przewycięzać; **2.** przeważać, przewycięzać; **a.** przewyższać.

Formacje współrdzenne cf 2. MOC.

Cf PRZEMAGAJĄCY, PRZEMAGANIE